

GREENPEACE

MAGAZÍN GREENPEACE ČESKÁ REPUBLIKA

JARO 2023

Foto © Martin Katz / Greenpeace

TÉMA ČÍSLA

**VELKÉ VÍTĚZSTVÍ PRO
ŽIVOT POD HLADINOU**

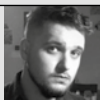
Vážení a milí čtenáři, vítám vás na stránkách prvního letošního magazínu! Mám upřímnou radost, že hlavním tématem tohoto čísla může být zpráva o významném kroku, který se týká ochrany planety. Po dlouhých jednáních byla na půdě OSN konečně schválena Globální smlouva o oceánech. Jedná se o důležité rozhodnutí, které by mělo napomoci ochraně významných oceánských ekosystémů. Připravili jsme pro vás texty, které srozumitelně vysvětlují, čeho se smlouva týká, proč se jedná o zásadní změnu, ale zároveň se věnují i tomu, co je potřeba udělat v budoucích etapách.

S oceány souvisí další velké téma, které nyní řešíme na globální úrovni. Oceány a celkově mořská dna jsou v současné době objektem zájmu některých velkých korporací, které se zaměřují na těžbu. Plánují těžit kovy a vzácné zeminy, které mořské dno obsahuje, přičemž by se tato těžba uskutečňovala v hloubkách až 5 tisíc metrů. Používaly by se obří stroje, které jsou jedním z důvodů, proč by těžba byla nebezpečným narušením oceánských ekosystémů – například hluk těchto strojů by mimo jiné narušoval komunikaci mezi velrybami a jejich mláďaty. K tomuto tématu přinášíme komplexní článek a také výzvu, abyste zvážili připojení svého podpisu k výzvě, která apeluje na odmítnutí těžby mořského dna.

V neposlední řadě bych rád upozornil na detailní články, které popisují nedávný vývoj ve dvou kauzách, o kterých vás průběžně informujeme. Jaroslav Bican píše o těžbě na Bílině po roce 2030 a Lukáš Hrábek pečlivě shrnuje kauzu týkající se sporu o důl Turów. Toto číslo tak přináší plastický obraz současné situace: řadu problémů není možné vyřešit rychle, mnohdy přichází prohra a oddalování šťastného konce, jindy se podaří prosadit podstatné změny – a nespočet výzev ještě čeká v budoucnu. I proto jsme ale vděční za vaši podporu! Děkujeme za vaši přízeň!

S přáním inspirativního čtení

Lukáš Senft
vedoucí vydání

GREENPEACE MAGAZÍN

Vydává: Greenpeace Česká republika, Prvního pluku 12, Praha 8 – Karlín, 186 00, tel.: +420 224 320 448 nebo +420 224 319 667, e-mail: priznivci@greenpeace.org, www.greenpeace.cz
Vedoucí vydání: Lukáš Senft | Grafická úprava: Petr Slezák
Jazyková redakce: Igor Pejchal | Registrováno MK ČR E 20887, ISSN 1211 81 68 | Podávání novinových zásilek povoleno ředitelstvem pošt Praha, čj. NP 2417/1993 ze dne 14. 12. 1993

Foto © Petr Zewiack Vrabc

STUDENTI Z Hnutí FRIDAYS FOR FUTURE USPOŘÁDALI DALŠÍ STÁVKU ZA KLIMA

21. dubna se v Praze sešly stovky lidí na další stávce za klima pořádané středoškolským klimatickým hnutím Fridays for Future. Pod heslem „Uhlí z dolu Bílina je v důvěře trhlina!“

vyzvali vládu k odsouzení prodloužení těžby na dole Bílina a ke zveřejnění dokumentů o stavu podzemní vody v dole Turów. Fridays for Future svolalo stávku za klima v rychlé reakci na zatím nepravomocné rozhodnutí Obvodního báňského úřadu v Mostě povolit prodloužení těžby na dole Bílina až do roku 2035. To je však v rozporu s programovým prohlášením vlády. Více k tomuto tématu se dočtete na straně 16.

OBSAH ČÍSLA

Jak síla lidí pomohla ochránit oceány	3
Oceánské vítězství.....	4-6
Obyvatelé hlubin	7
Oceány bez těžby	8-10
Polibek půdě: Půda, rostliny, mikroby a klimatická změna	11
Vědci vydali návod, jak zachránit planetu.....	12-13
Spor o důl Turów Česko prohrálo. Uvědomí si to ale příliš pozdě.....	14-15
Těžba na Bílině po roce 2030 je klimatický zločin	16-17
2023: Klíčový rok pro ochranu klimatu	18
Pomáháte za života a můžete pomáhat i po něm	19
Korporace chtějí těžit na mořském dně	20

JAK SÍLA LIDÍ POMOHLA OCHRÁNIT OCEÁNY

Na začátku března, po letech vleklých jednání a odkladů, kdy naše emoce byly jak na horské dráze, světové státy konečně zajistily Globální smlouvu o oceánech.

Po téměř dvou desetiletích vyjednávání byla v OSN konečně nalezena shoda na ochraně oceánu. Je to obrovský okamžik pro ochranu přírody a nadějně znamená, že i v rozděleném světě může ochrana přírody ve prospěch všech lidí zvítězit nad geopolitikou.

Úplně první studii Greenpeace, která ukazovala, že oceány nejsou dostatečně chráněny a že je potřeba vytvořit síť oceánských rezervací, jsme napsali už v roce 2005! A po letech a letech kampaní Greenpeace a našich spojenců a po napjatém závěrečném týdnu jednání světoví lídři konečně na chvíli odložili své rozpory a Globální smlouvu o oceánech schválili.

Klíčovými aktéry byla občanská společnost. Není to jen vítězství Greenpeace, ale mnoha velkých

i malých organizací, které po desetiletí neúnavně pracovaly na vytvoření neuvěřitelného hnutí bojovníků za oceány.

Delegáti vlád z celého světa navzdory nedostatku spánku také neuvěřitelně tvrdě pracovali na tom, aby se dohoda schválila. Malé ostrovní státy prokázaly v průběhu celého procesu vedoucí úlohu. EU, USA, Spojené království a Čína byly klíčovými aktéry při zprostředkování dohody. Země v posledních dnech jednání projevily ochotu ke kompromisu a namísto zasévání rozkolů vytvářely koalice.

Gaby Flores

redaktorka obsahu pro Greenpeace International

OCEÁNSKÉ VÍTĚZSTVÍ

KORÁLOVÉ ÚTESY patří mezi zásadní oceánské ekosystémy.

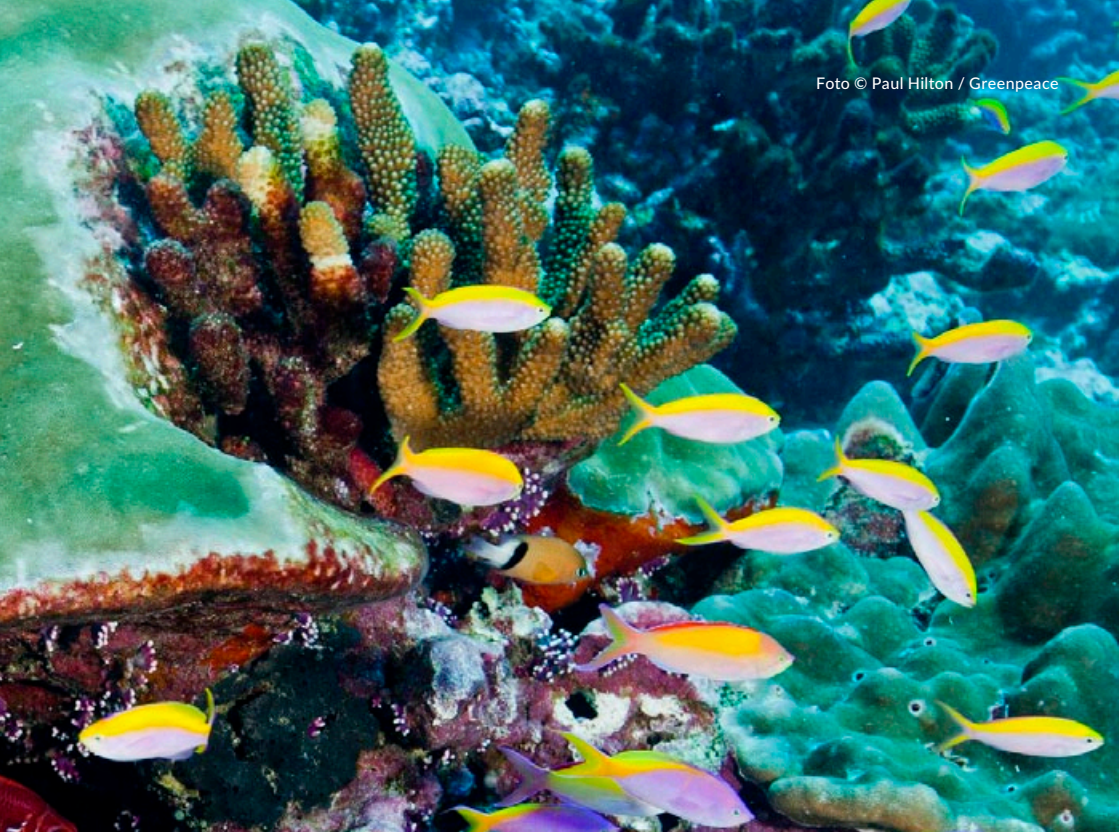
Oceány hrají klíčovou roli v ekosystému naší planety, pohlcují oxid uhličitý z atmosféry, produkují polovinu zemského kyslíku a jsou zdrojem obživy pro miliardy lidí. Lidské činnosti, jako je nadměrný rybolov, riziková těžba a změna klimatu, však oceány posouvají na pokraj katastrofy. V zájmu řešení tohoto problému se světoví lídři dohodli již loni na podzim na konferenci o biodiverzitě COP 15 v kanadském Montrealu, že do roku 2030 ochrání 30% pevniny a oceánů. Přesto až do současnosti neexistoval žádný mechanismus, který by zajistil ochranu volného moře, tedy oblastí mimo jurisdikci pobřežních států. To se díky tlaku Greenpeace letos na jaře změnilo.

Po 20 letech jednání byla na půdě OSN schválena historická Globální smlouva o oceánech, která udržuje cíl 30×30 pro ochranu 30% světových oceánů do roku 2030. Smlouva se týká volných moří a poskytuje cestu k vytvoření sítě plně nebo vysoce chráněných rezervací ve všech světových oceánech. Klíčovými aktéry při zprostředkování dohody byla koalice ambiciózních států, do níž patří EU, USA, Spojené království a Čína. Hlavním sporným bodem bylo téma spravedlivého rozdělení finančních přínosů z využití mořských genetických

zdrojů. Smlouva je skvělým výchozím bodem pro ochranu oceánů a zásadní změnou je, že o ochraně volných moří se nově nebude rozhodovat konsenzem, což umožní většinové rozhodování mezinárodního společenství.

PROČ JE SCHVÁLENÍ GLOBÁLNÍ SMLOUVY O OCEÁNECH VÍTĚZSTVÍM

Jednou z hlavních výzev při vytváření Globální smlouvy o ochraně oceánů byla otázka, jaký status budou mít volná moře neboli „high seas“. Tyto

oblasti se nacházejí za hranicemi území, které jsou pod kontrolou pobřežních států, ale patří všem obyvatelům planety, včetně obyvatel Česka. Pro mnohé jsou volná moře jen obrovská prázdná modrá plocha, kterou vidí z okénka letadla a na níž se jako tečky míhají kontejnerové lodi. Ale skutečnost je taková, že volná moře jsou klíčovými místy pro fungování celého oceánskému potravního řetězce a závisí na nich klima naší planety.

V místě, kde na sebe narážejí oceánské fronty či dochází k tzv. „upwellingu“ neboli vzestupnému proudění, jsou vynášeny živiny k hladině, kde díky nim dochází doslova k explozivnímu růstu planktonu, který slouží jako základní kámen potravního řetězce v oceánech. Jsou to ideální místa pro rozmnožování a krmení, a proto velké množství mořských živočichů doslova kočuje oceánem, aby si na podobných místech udělalo zastávku. Tuňáci, velryby, mečouni, plachetníci, želvy, žraloci, tučňáci či albatrosi. Ti všichni zde hodují.

Zabezpečení ochrany volných moří je proto klíčovým faktorem pro ochranu celého oceánu a jeho biodiverzity. Od Antarktidy po Arktidu, od Pacifiku k západním vodám Atlantiku existují tisíce míst za-

sluhujících ochranu a majících pro lidstvo hodnotu, která se nedá ničím vyvážit. Volná moře nepatří nikomu a zároveň patří všem. Dohodnout se na pravidlech ochrany bylo složité, ještě složitější je zaručit jejich dodržování. Proto bylo tak nezbytné, aby byla vytvořena Globální smlouva o ochraně oceánů, která by zahrnovala i opatření na ochranu volných moří.

CO GLOBÁLNÍ SMLOUVA KONKRÉTNĚ ZAJISTÍ

Nová Globální smlouva o ochraně oceánů stanovuje, že jakákoliv nová těžba mořských zdrojů mimo národní jurisdikci musí být podrobena posouzení vlivu na životní prostředí. Smlouva rovněž umožňuje spravedlivé sdílení znalostí, technologií a přínosů z mořských genetických zdrojů. To může mít dopad na mnoho výrobků, od potravinových doplňků a kosmetiky až po životně důležité léky.

Další z klíčových věcí, které smlouva přináší, je lepší ochrana volného moře a zavedení pečlivého hospodaření s mořskými zdroji, což by mělo zmírnit negativní dopady činností, jako je námořní doprava a průmyslový rybolov. Klíčovým východiskem je udržitelná modrá ekonomika, z níž budou

mít prospěch jak lidé, tak příroda. Nyní je důležité, aby všichni členové světového společenství ve všech odvětvích spolupracovali a monitorovali účinnost této nové smlouvy o ochraně oceánů, a zajistila se tak její úspěšná implementace. Každý člověk na této planetě pochází ze života, který se vyvíjel a vznikl v oceánech. Potřebujeme je více, než si uvědomujeme. Vlády jednotlivých států proto musí tuto smlouvu ještě formálně přijmout a ratifikovat.

KDY SMLOUVA VSTOUPÍ V PLATNOST

Země se budou muset znovu sejít, aby dohodu formálně přijaly, a poté je čeká spousta práce, než bude možné smlouvu začít uplatňovat. Smlouva nabude účinnosti až poté, co ji podepíše 60 zemí a právně schválí legislativu ve svých zemích. Signatářské země se pak budou muset začít zabývat tím, jak tato opatření prakticky provádět a řídit.

Aktuálním a souvisejícím tématem je hlubokomořská těžba. Ta se zdá být velmi lákavým zdrojem vzácných kovů, jako jsou kobalt, měď, nikl nebo lithium, které jsou nezbytné pro výrobu moderních technologií, jako jsou mobilní telefony, elektromobily nebo solární panely. Avšak tato těžba není bez rizik, a to především pro ekosystémy a organismy, které obývají hluboké oceánské oblasti. Je třeba si uvědomit, že hlubokomořská těžba může mít pro životní prostředí katastrofální následky. Pokud se těžba povolí, bude to znamenat ztrátu unikátních ekosystémů a mnoha druhů,

momentálně totiž neexistuje způsob komerční těžby, který by byl šetrný k životnímu prostředí. Proto je důležité těžbu nerostů na dně oceánu zakázat, nebo alespoň stanovit časově omezené moratorium.

Ochrana mořského dna je důležitá pro všechny a každý z nás by měl být zodpovědný a aktivní v jeho ochraně. Pokud necháme těžební korporace, aby dál ničily životní prostředí, budoucnost naší planety bude v ohrožení. Je nutné, aby se veřejnost angažovala a podpořila boj proti hlubokomořské těžbě nerostů, abychom chránili přírodu a zabezpečili její zachování i pro budoucí generace. Více o tomto tématu si můžete přečíst v článku „Oceány bez těžby“, který naleznete na stránkách tohoto magazínu.

Vzhledem k tomu, jak důležitou roli oceány hrají v našem každodenním životě a pro celou planetu Zemi, je klíčové chránit je a zajišťovat udržitelný a odpovědný přístup k jejich využívání. Musíme spolupracovat na ochraně oceánů a jejich biodiverzity před znečištěním, nadměrným rybolovem, klimatickými změnami a dalšími hrozbami. Jako lidstvo máme zodpovědnost zajistit, aby oceány zůstaly zdravé a plné života pro budoucí generace.

Šimon Hauser
mediální koordinátor

OBYVATELÉ HLUBIN

Foto © NOAA Public Domain

CHOBOTNICE ŠEŘÍKOVÁ je fascinující stvoření, které lidé objevili teprve před nedávnou dobou, přičemž její český název pomohli vybrat příznivci Greenpeace. Tato chobotnice má specifický způsob rozmnožování: klade vajíčka na odumřelé spóry hub. Pak je celým tělem obtočí a několik let čeká na vylíhnutí mláďat.

Foto © Paul Hilton / Greenpeace

VELRYBY jsou v současné době největší zvířata na planetě, ale výjimečné jsou i z mnoha dalších důvodů. Tito mořští obři patří mezi savce a nové studie je přiradily pod řád sudokopytníků, kam spadají hroši, bizoni či žirafy, protože jsou si evolučně velmi blízcí. Velryby jsou vysoce inteligentní a mají složitou sociální strukturu. Zajímavá je jejich komplikovaná komunikace, například samci kepokaků zpívají v době páření nádherné písně, které se rozléhají kilometry daleko. Většina velryb žije dlouhý život, při kterém se učí, vytvářejí rodinu, předávají si tradice a během toho také pomáhají udržovat zdravé oceány.

ŽRALOCI žijí na Zemi o pár stovek milionů let déle než my a mohl by tak pro ně platit Palackého parafrázovaný citát: „Byli jsme zde před člověkem, budeme i po něm.“ Má to však jeden háček, tedy spíše miliony háčků na dlouhých šňůrách, určených například pro lov tuňáků. Kvůli nim ročně zahyne jako nechtěný úlovek asi 30 milionů žraloků. Část z nich končí v moři a část zahyne kvůli tradiční asijské pochoutce – polévce ze žraločích ploutví. Ty představují pouze 2% těla žraloka, zbytek je vyhozen. Ačkoliv jde o asijskou pochoutku, problém se týká i Evropy. Přestože je v EU zakázáno odstraňovat ploutve na palubě rybářských lodí i ve vodách EU a žraloci musí být vykládáni s ploutvemi neoddělenými od těla, je EU jedním z největších vývozců ploutví a významným tranzitním uzlem pro celosvětový obchod s ploutvemi.

Foto © Paul Hilton / Greenpeace

OCEÁNY BEZ TĚŽBY

Mořské dno je novým cílem těžebních společností, které zde chtějí získávat vzácné materiály jako kobalt, mangan a nikl. Vědci varují, že hlubokomořská těžba těchto nerostů může způsobit rozsáhlé a nevratné škody, a požadují alespoň dočasné moratorium na hlubokomořskou těžbu.

Na stranu vědy se přidala i řada velkých firem jako Samsung, Philips, Renault Volvo nebo VW, ale i česká Škoda Auto. Ti všichni podporují moratorium na těžbu. O těžbě rozhoduje Mezinárodní úřad pro mořské dno (ISA), jehož členem je 172 zemí včetně Česka. Pozice Česka, ač se jedná o vnitrozemský stát, má na rozhodnutí, zda zahájit hlubokomořskou těžbu, velký vliv, protože kromě běžného členství máme svého zástupce i v Radě

ISA. I to je jeden z důvodů, proč česká pobočka Greenpeace zahájila kampaň Oceány bez těžby, a přidala se tak k celosvětové kampani za vyhlášení moratoria na hlubokomořskou těžbu.

Těžba na mořském dně by probíhala v obrovských hloubkách okolo 4000 metrů pod hladinou. Océanografové, biologové a další vědci se shodují, že tyto plány by způsobily rozsáhlé znečištění a zničily by celosvětové populace ryb a mořské

Foto © Gladstone Taylor / Greenpeace

ekosystémy. Oceány hrají klíčovou roli pro zabezpečení základního fungování naší planety. Ochrana křehkých oceánských ekosystémů je tak důležitá nejen pro mořskou biodiverzitu, ale pro veškerý život na zemi. Navíc poslední výzkumy ukazují, že kromě jiných nebezpečí představuje hlubinná těžba zvláštní hrozbu pro klima. V mořských hlubinách se nacházejí obrovské zásoby uhlíku, které by mohly být těžbou narušené. Výsledkem by bylo další zhoršení globální klimatické krize. A to jsme jako lidstvo prozkoumali jen malou frakci těchto oblastí, stále nejsme schopni plně odhadnout další možné negativní dopady. Tento názor podporuje i David Attenborough, který vyzval k moratoriu na všechny plány hlubinné těžby s následujícím argumentem: „Těžba znamená ničení

a v tomto případě znamená ničení ekosystému, o kterém toho víme žalostně málo.“

V nedávné studii organizace Fauna & Flora výzkumníci varovali, že bagrováním mořského dna by byli vyhlazeni obyvatelé hlubin – mnohoštětinatí červi, mořské okurky, korály a chobotnice. Podle závěrů studie by nebyla ani žádná šance na rychlou obnovu, protože v hloubkách několika kilometrů je potrava a energie omezená a život probíhá mimořádně pomalu. Zpráva uvádí, že jakmile se biodiverzita ztratí, bude nemožné ji obnovit.

VÝZVA K MORATORIU NA HLUBOKOMOŘSKOU TĚŽBU

Boj o hlubinné zdroje naší planety se soustředí především na biliony konkréčních manganu, niklu a kobaltu, které pokrývají dno oceánů. Těžební společnosti se proto nyní předhánějí ve snaze je vytěžit v obrovském množství pomocí robotických roverů (vozítek) připojených potrubím k povrchovým lodím, přičemž tato vozítka by se pohybovala po dně oceánu, nasávala konkréce a přečerpala je do mateřských lodí. Podle mořských biologů by však takové operace vedly k devastaci již tak dost zatížených oceánů, zničily by jejich křehké ekosystémy a proudy sedimentů s toxickými kovy by se spirálovitě vznesly vzhůru a otrávil by mořské potravní řetězce.

Kovy jako mangan, nikl a kobalt mají zásadní význam pro výrobu elektromobilů, větrných turbín a dalších zařízení, která budou potřeba k nahrazení nákladních automobilů, elektráren a továren emitujících oxid uhličitý. To je hlavní argument těžařů. Ale i ten byl vyvrácený kalkulacemi a studii. Jedná se mimo jiné i o zprávu našich německých kolegů, kteří ve spolupráci s Ökoinstitut e.V. prokázali, že se bez surovin z mořského dna při přechodu z fosilní na obnovitelnou energetiku a dopravu obejdeme. Těžba na mořském dně by zároveň neulevila a neomezila těžbu na povrchu. Klíčem k udržitelnému využívání a získávání surovin není podle této studie bagrování mořského dna, ale důsledné zavádění principů cirkulární ekonomiky recyklace surovin, protože zde máme ještě mnoho co dohánět.

To si uvědomuje i řada velkých firem, které tyto suroviny využívají, ať už se jedná o automobily, či například výrobu elektroniky (BMW, VW, Samsung, Scania, Volvo, Renault, Google, Philips, Breitling a další), přičemž řada z nich se přidala k vědcům a ekologickým organizacím volajícím po moratoriu na hlubokomořskou těžbu. Učinily tak v rámci výzvy NO DEEP SEABED MINING, která mimo jiné říká toto:

„Těžba nerostných surovin na mořském dně – hlubinná těžba – by výrazně zvýšila lidskou stopu v těchto důležitých ekosystémech. Vedle přímého ničení ekosystémů a ztráty jedinečné biologické rozmanitosti a genetických zdrojů při těžbě nerostných surovin se očekává, že škody a narušení vzniknou také v důsledku světelného, hlukového a sedimentačního znečištění. Vzhledem k tomu, že hlubinná těžba na mořském dně by zasáhla oblasti v kontinentálním měřítku, je důležité tato rizika zvažovat nejen na úrovni projektu, ale zabývat se jejich kumulativním dopadem.“

Přestože víme, že hluboké moře je plné života a probíhají v něm pro planetu důležité procesy, jako je například vázání uhlíku a další ekologické funkce, jeho velká část ještě nebyla prozkoumána a vědecky pochopena. Zdravý oceán se také ukazuje jako klíčový v boji proti klimatické krizi.

Nedostatek znalostí a četná rizika pro zdraví oceánů, rybolov, udržitelný rozvoj a důležité klimatické funkce jasně ukazují na potřebu předběžné opatrnosti. Namísto přidávání dalších stresových faktorů je nutné usilovat o ochranu a obnovu oceánů, abychom zajistili zdravý oceán, který bude lidstvu i v budoucnu poskytovat sociální, ekonomické, environmentální a kulturní výhody.“

Text výzvy ukazuje, jak by se měly zodpovědné firmy postavit k otázkám udržitelnosti své produkce. O moratoriu rozhodnou vlády členských států ISA a zástupci v Radě ISA, kde má svého vyslance i Česko. Rozhodnutí padne už letos v červenci a my potřebujeme, aby se Česko postavilo na stranu států jako Španělsko, Francie, Finsko, Německo a dalších, které jsou proti překročnému zahájení těžby.

Foto © Roger Grace / Greenpeace

Proto jsme odstartovali **kampaň Oceány bez těžby**, jejímž hlavním cílem je přimět ministra průmyslu a obchodu Jozefa Síkelu, pod jehož resort tato problematika spadá, a naše zástupce v Radě ISA, aby nepodpořili začátek těžby

a postavili se na stranu ochrany oceánů a nikoliv na stranu těžbařů.

> Více o této kampani se můžete dozvědět na www.oceanybeztezby.cz

Jan Freidinger

koordinátor kampaní Greenpeace

POLIBEK PŮDĚ: PŮDA, ROSTLINY, MIKROBY A KLIMATICKÁ ZMĚNA

Rostoucí obsah skleníkových plynů v atmosféře zvyšuje průměrnou globální teplotu Země a zesiluje již probíhající klimatickou změnu. V energetice proto dochází k přechodu od používání fosilních paliv k výrobě elektřiny z obnovitelných zdrojů. Také průmyslové zemědělství se pomalu proměňuje na takový typ hospodaření s půdou, při kterém se do půdy ukládá uhlík z oxidu uhličitého v atmosféře. Věděli jste, že zdravá půda má jedinečnou schopnost pohlcovat oxid uhličitý, hlavní skleníkový plyn? V dokumentárním filmu **Kiss the ground** se autoři pokusili srozumitelně vysvětlit, jak to funguje.

Oxid uhličitý, neboli kyslíčnan uhličitý, se skládá z kyslíku a uhlíku. Rostliny si berou energii ze slunce. Odčerpávají oxid uhličitý z atmosféry a mění ho na uhlík. A tak rostou. 40% uhlíku ale posílají do svých kořenů. A pak ho velmi strategickým způsobem předávají mikroorganismům v půdě. Rostliny krmí mikroorganismy v půdě uhlíkem, a ty pak rostlinám zajišťují minerální výživu. A během toho všeho mikroorganismy z uhlíku vyrábějí uhlíkové lepidlo glomalin a zabydlují se v půdě. Glomalin v půdě slouží jako jakýsi lepivý tmel, který má schopnost slepovat půdní částičky, a tím zpevňovat a stabilizovat půdní strukturu a omezovat ztráty vody a živin. Mikroby vytváří v půdě kanálky, skrze které regulují průchod vzduchu a vody půdou.

Veškerá půda, kterou obděláváme běžným způsobem, s použitím chemie, neobsahuje téměř

žádné mikroorganismy. Toxické chemické postřiky zabíjí přesně ty mikroby, které z atmosféry odebírají uhlík. A čím více se půda orá, tím je slabší, a o to víc jsou zemědělci nuceni používat chemické postřiky a umělá hnojiva. Tohle je začarovaný kruh průmyslového zemědělství. Abychom hospodařili způsobem, kterým budeme ukládat uhlík do půdy, musíme radikálně omezit používání toxických pesticidů a umělých hnojiv.

Pro stabilizaci zemského klimatu můžeme využít tu nejujektivnější technologii na zachytávání uhlíku – fotosyntézu rostlin a jejich symbiózu s půdními mikroorganismy.

Více o dokumentárním filmu **Kiss the ground** se dozvíte na www.kissthegroundmovie.com

Petr Knížek, dobrovolník Greenpeace

VĚDCI VYDALI NÁVOD, JAK ZACHRÁNIT PLANETU

Změna klimatu způsobená člověkem je podle vědců rozšířená, rychlá a stále intenzivnější, a to s důsledky a riziky, které jsou mnohem závažnější, než se očekávalo. Klimatickou krizí jsou nejvíce ohroženi ti, kteří jsou za změnu klimatu nejméně zodpovědní. A je nadmíru jasné, že pokud neuděláme nic a nepřijmeme nutná opatření, situace se bude jen zhoršovat.

Vědecká zpráva Mezivládního panelu OSN pro změnu klimatu (IPCC) vychází v pravý čas. Právě teď na evropské úrovni jednotlivé země revidují své energeticko-klimatické cíle tak, aby do roku 2030 dosáhly snížení emisí skleníkových plynů o 55%. V Česku se navíc tento rok připravuje revize Státní energetické koncepce a Politiky ochrany klimatu. Proto je důležité, aby příprava těchto dokumentů reflektovala právě zveřejněná vědecká doporučení a plány byly dostatečně ambiciózní. Pokud mají odpovídat připravované strategické dokumenty vědeckým závěrům, musí jasně stanovit konec uhlí do roku 2033. Ostatně, je to uvedeno i v programovém prohlášení vlády. Navrhované rozšiřování těžby uhlí, jak se nyní děje v případě dolu Bílina, je v kontextu vydání zprávy IPCC doslova směšné. Řešením, na které bychom se v Česku a v Evropě měli soustředit, je maximální rozvoj obnovitelných zdrojů a energetických úspor.

KDYŽ NIC NEUDĚLÁME, BUDOU EXTRÉMY ČASTĚJŠÍ

Změna klimatu způsobená člověkem nyní ovlivňuje extrémní projevy počasí a klimatu ve všech oblastech světa. Dopady a související ztráty a škody na přírodě a lidech jsou rozsáhlé. Účinky na ekosystémy se projevily dříve, jsou rozsáhlejší a mají dalekosáhlejší důsledky, než se předpokládalo. Polovina všech živočišných druhů je již v pohybu a migruje, protože změna klimatu ovlivňuje jejich životní prostředí.

I vědecké důkazy o vlivu klimatické změny na extrémní počasí jsou stále jasnější. S růstem průměrné globální teploty bude extrémních jevů, jako jsou vlny veder, přívalové deště, sucha a tropické cyklony, přibývat.

V současné době se průměrná globální oteplení pohybuje kolem +1,1 °C a směřuje ke +3 °C. (Jen pro představu: průměrná teplota ČR roste přibližně

2× rychleji než globální průměr. To znamená, že v české krajině již došlo k oteplení o 2 °C.) Očekává se, že jedinečné a ohrožené ekosystémy budou již v blízké budoucnosti při teplotě 1,2 °C vysoce ohroženy v důsledku masového úhynu stromů, bělení korálových útesů, velkého úbytku druhů závislých na mořském ledu a masového úhynu v důsledku vln veder. Již při teplotě 1,5 °C bude pravděpodobně až 14% hodnocených druhů v suchozemských ekosystémech čelit velmi vysokému riziku vyhynutí.

Dosažení 1,5 °C přinese častější a vyšší extrémní teploty, extrémní srážky a s nimi spojené záplavy, tropické cyklony, lesní požáry a extrémní výkyvy mořské hladiny. Při oteplení o přibližně 1,9 °C by polovina lidské populace mohla být do roku 2100 vystavena životu ohrožujícím klimatickým podmínkám, které by vznikly v důsledku kombinovaných dopadů extrémních veder a vlhkosti. Při trvalém oteplení na úroveň 2 °C až 3 °C dojde k téměř úplné a nevratné ztrátě grónského a západoantarktického ledovce. Dopady růstu průměrné teploty navíc nerostou lineárně. Rozdíl mezi +1,5 °C a +2 °C není ve své podstatě jen 0,5 °C, rozdíl v dopadech je minimálně dvojnásobně extrémnější.

SCHYTAJÍ TO TI, CO KRIZI NEZPŮSOBILI

Nejvíce jsou bohužel postiženy zranitelné komunity, které v minulosti přispívaly ke klimatické krizi nejméně. Téměř polovina světové populace (3,3–3,6 miliardy lidí) žije v podmínkách, které jsou vůči změně klimatu velmi citlivé. V letech 2010–2020 byla úmrtnost lidí v regionech, které jsou na klimatické změny náchylnější, 15krát vyšší ve srovnání s regiony, které prozatím nejsou tak ohroženy. 10% nejbohatších domácností může za 45% celosvětových emisí skleníkových plynů, pokud porovnáme spotřebu domácností. Bohaté země severu přispívají nejvíce k růstu průměrné globální teploty, největší dopady ale postihnou země u rovníku a na globálním jihu.

ŘEŠENÍ MÁME, POTŘEBUJEME ALE ZAČÍT

I vydaná zpráva IPCC jasně dokládá, že řešení existuje a máme je k dispozici. Chybí pouze vůle na politické úrovni. Největší přínos má solární a větrná energie, ochrana a obnova lesů a dalších ekosystémů, potravinové systémy šetrné ke klimatu a energetická účinnost v mnoha podobách. Pokud přijmeme určitá opatření na straně poptávky, můžeme do roku 2050 snížit globální emise skleníkových plynů o 40–70% ve srovnání se současnými scénáři. Musíme jen změnit způsob, jakým využíváme technologie a zdroje k uspokojení našich potřeb v oblasti potravin, přístřeší, mobility a výrobků.

Vstoupili jsme do kritického desetiletí, během něhož musíme snížit celosvětové emise téměř o polovinu a zároveň zajistit potravinovou bezpečnost a chránit a obnovovat přírodu. K velkým změnám, k nimž došlo od předchozího hodnocení, patří průlom v oblasti solární a větrné energie, které nyní dosahují cenové úrovně stejné nebo nižší než fosilní paliva a díky nimž je lidstvo připraveno dekarbonizovat různorodá odvětví prostřednictvím elektrifikace. Tento vývoj probíhá mnohem rychleji, než odborníci předpokládali a než bylo modelováno v předchozích scénářích zmírňování dopadů. To mění pravidla hry.

DOBŘÁ ZPRÁVA NA ZÁVĚR: STÁLE TO MŮŽEME ZVLÁDNOUT

Stále ještě můžeme splnit cíl Pařížské dohody omezit oteplení na 1,5 °C a udržet ho pod 2° C. Řešení máme a do roku 2030 můžeme snížit globální emise o polovinu a dosáhnout čistě nuly. Pro další vývoj je zásadní, zda se podaří výrazně snížit emise v následujících osmi letech. Všechny scénáře umožňující dosažení cíle Pařížské dohody vyžadují rychlý a výrazný pokles emisí skleníkových plynů už před rokem 2030. Máme-li nárust průměrné globální teploty zastavit na hranici 1,5 °C, musí globální emise CO₂ do roku 2030 klesnout o 48% a emise metanu o třetinu. Zpráva hovoří jasně – je nutné rychle opustit fosilní paliva, což bude vyžadovat transformaci všech odvětví, aby se zabránilo nevratným ztrátám.

Příležitosti k realizaci rozvoje odolného vůči klimatu se rychle zužují. Abychom dosáhli Pařížské dohody a dalších cílů trvale udržitelného rozvoje, musíme myslet nad rámec jednotlivých technologií, odvětví a aktérů a přijmout holistické, inkluzivní a transformační přístupy, které zahrnují jak zmírňování, tak způsobilost. Zásadní jsou opatření, která chrání a obnovují naši biologickou rozmanitost. Tím, že se staráme o přírodu, se staráme i o sebe. Podle IPCC závisí zachování odolnosti biologické rozmanitosti v globálním měřítku na účinné a spravedlivé ochraně přibližně 30 až 50% pozemských, sladkovodních a oceánských oblastí Země.

Vědci dodali svůj návod pro přežití. Nyní je naším úkolem zajistit, aby se vědeckými poznatky řídili vlády, podniky, investoři a občané. Naše děti, vnoučata a mnozí další po nich se na nás budou dívat zpětně. Budou cítit vděčnost za to, co jsme udělali? Nebo spíš vztek a lítost kvůli tomu, co jsme neudělali?

Šimon Hauser
mediální koordinátor

SPOR O DŮL TURÓW ČESKO PROHRÁLO. UVĚDOMÍ SI TO ALE PŘÍLIŠ POZDĚ

Polský důl Turów dostal povolení k těžbě až do roku 2044. O toto povolení těžební firma PGE usilovala několik let. Je to špatná zpráva nejen pro místní žijící vedle dolu, ale i pro českou vládu. Ta to ale ještě netuší.

Když vláda Petra Fialy podepsala s Polskem mezistátní dohodu o další těžbě hnědého uhlí na dole Turów a stáhla žalobu, kterou proti dolu podala k Soudnímu dvoru EU, problémy místních lidí nikam nezmizely. Voda stále mizí. Důl se navíc přiblížil k české hranici, je hlučnější a rypadla v noci svítí místním do oken. Vodovody, které mají zajistit místním obcím pitnou vodu, zatím nestojí a ještě dlouho stát nebudou. A val mezi dolem a místní obcí Uhelná pohled na nevzhlednou a hlučnou jámu neskryje. Nemluvě o tom, že tato opatření nijak neřeší mizející vodu v krajině či negativní vliv těžby a spalování turowského uhlí na klimatickou krizi.

Těžební společnost PGE svůj plán těžit do roku 2044 zveřejnila až v roce 2019, tedy rok před vypršením platnosti povolení k těžbě. Nestává se sice často, že by se někdo začal ohrazovat proti plánu, které ještě nikdo ani neoznámil, ale v případě dolu Turów se to tak stalo. Místní lidé v tu dobu proti dolu Turów sepsali petici. A my jsme se začali připravovat na začátek procesu vyhodnocení vlivů na životní prostředí (EIA). Spolu s partnerskými

organizacemi jsme uspořádali setkání na Trojmezí u Hrádku nad Nisou a zájem byl obrovský – přišly stovky lidí z Hrádecka a Frýdlantska, kteří nechtěli pokračování těžby.

Až po setkání na Trojmezí firma PGE zveřejnila dokumentaci k rozšíření dolu. A my jsme se nestačili divit. Negativní dopady těžby v dole podle ní nējakkým zázrakem kopírovaly hranice s Českem a společnost tvrdila, že do dolu žádná voda z českého území neodtéká. Po kritice pak uvedla, že odtok vody z českého území vyřeší podzemní stěna, kterou kvůli rozšíření dolu tak jako tak buduje.

Občas se někde objevuje informace, a to především od zastánců česko-polské smlouvy o Turówě, že podzemní stěna je výsledkem vyjednávání, ale není to pravda. Najdeme ji už v prvních materiálech k rozšíření dolu. Jejím hlavním účelem je zpomalit a přeměrovat vodu odtékající směrem do dolu. Každou sekundu totiž musejí těžaři odpumpovat z dolu značné množství litrů, aby mohli těžit ve stále větších hloubkách. Zastavení odtoku z české strany naopak původně vůbec nebylo účelem této hojně medializované stěny.

4000 PŘIPOMÍNEK A TLAK ČESKÉ VEŘEJNOSTI

V procesu EIA poslali lidé z Česka přes 4000 připomínek proti rozšíření dolu Turów. Negativní stanovisko proti další těžbě zaujaly díky tlaku veřejnosti a aktivitě místních lidí ze sousedství dole i česká vláda Andreje Babiše. Proti těžbě vystoupilo také nedaleké německé město Žitava. Hladké prodloužení provozu v dole do roku 2044 se polské firmě začalo komplikovat, a tak si požádala ještě o jedno kontroverzní povolení podle zastaralého polského zákona, který je v rozporu s legislativou EU. A obratem důl dostal možnost těžít do roku 2026 jen chvíli předtím, než mělo skončit tehdejší povolení.

Nejenom my, ale i místní lidé, starostové, Liberecký kraj a nakonec i česká vláda – všichni jsme považovali přístup Polska za podraz. Požadovali jsme, aby česká vláda podala na důl žalobu k Soudnímu dvoru EU. Ministři životního prostředí Richard Brabec a zahraničí Tomáš Petříček ale místo toho začali nahánět polské politiky a snažili se je přesvědčit, že rozšíření dolu není v pořádku. Po roce, kdy byli polskou stranou víceméně ignorováni, konečně žalobu na důl podali. Podobných žalob mezi státy EU bylo do té doby jen pár a tahle byla úplně první, kterou některý stát podal kvůli ničení životního prostředí. A pak se teprve začaly dít věci...

Polští politici, kteří dlouhodobě námitky českých občanů i tehdejší vlády ignorovali, se najednou mohli přetrhnout, aby vyjednali nějaké pro ně schůdné řešení sporu a aby českou vládu a Liberecký kraj přesvědčili příslibem peněz na výstavbu vodovodů. Zvláště když Soudní dvůr EU nařídil v předběžném opatření důl Turów uzavřít a následně nařídil pokutu ve výši půl milionu eur za každý den pokračující ilegální těžby. Zároveň polští politici na domácí scéně nadávali na své české protějšky, kteří podle nich celou patálii s dolem Turów způsobili.

Po volbách Fialova vláda ustoupila a s polskou vládou, kterou vede dlouhodobý spojenec ODS strana Právo a spravedlnost, jednomyslně i spolu s Piráty a dalšími politiky, kteří před volbami vystupovali proti smlouvě, tuto nedostatečnou a nic neřešící dohodu schválili a podepsali.

Ještě v den, kdy dohodu narychlo Fiala se svým polským protějškem Mateuszem Morawieckým v Praze podepisoval, se ke kauze vyjádřil generální advokát Soudního dvoru EU. Řekl, že má česká strana pravdu a že Polsko porušuje těžbou v dole Turów unijní legislativu. Podpis dohody mezi Polskem a Českem ale vedl ke stažení žaloby, takže soud již v řízení pak nepokračoval.

Od té doby polská těžební společnost opět pracovala na svém dlouhodobém cíli – prodloužit těžbu do roku 2044. To se jí povedlo až letos, necelé tři roky poté, co vypršelo původní povolení – tři roky, během nichž

polský důl vesměs těžil ilegálně. Nové povolení k těžbě do roku 2044 však stále čelí kritice a kromě Greenpeace se kvůli němu na soud obrací i německá Žitava.

A co bude dál? Bude pokračovat nekonečné kolečko administrativních a soudních pří, kterých se budeme účastnit, ale další možnosti, jak pomoci místním lidem a životnímu prostředí, jsou minimální. Alespoň do doby, než si česká vláda uvědomí, že udělala chybu a že podpisem smlouvy s Polskem problém nevyřešila. Ale to si zřejmě uvědomí až příliš pozdě. Třeba až místním lidem zmizí voda.

MĚLA KAMPAŇ SMYSL?

Kampaň proti dolu Turów přesto měla smysl. Proslavila hnědouhelný důl ohrožující obyvatele v poměrně odlehleém koutě na kraji České republiky a seznámila s jejich problémy prakticky celý svět. Odkryla na evropské i české úrovni, jak velké negativní dopady má těžba uhlí. Ukázala, jak prouhelná polská vláda kryje těžbu na kontroverzním dole, a potrestala ji za to tučnou pokutou a mezinárodní ostudou. Ukázala, jak je důležité, když politici hájí své občany. Ukázala, že se nás Evropská unie – včetně jejích orgánů a soudů – zastane, pokud jsme v právu. Mobilizovala veřejnost, dobrovolníky i místní lidi, kteří se naučili spoustu věcí a mohou se efektivněji věnovat i jiným tématům. Přispěla k rozhodnutí Evropské komise, že peníze na spravedlivou transformaci mají jít jen do regionů, kde se počítá s útlumem uhlí do roku 2030, což region okolo Turówa není, a proto tyto finance nedostane. Zajistila místním samosprávám peníze na stavbu vodovodů. A vybudovala základy, na kterých se dá v budoucnu stavět, pokud se situace změní, a bude možné tlačit na dřívější ukončení těžby na dole Turów či na její omezení.

Kampaň proti dolu Turów nám také ukázala spoustu postupů, které můžeme používat i v dalších kampaních a legálních procesech. Účastníme se nyní několika soudních sporů týkajících se dolu Turów u polských soudů, kde si stěžujeme na nelegálnost proběhlých procesů, spolu s místními jsme podali stížnost k Evropské komisi a koordinujeme se i s dalšími odpůrci těžby, nyní například s německou Žitavou.

Je vysoce pravděpodobné, že těžba na dole Turów nakonec skončí dřív než v roce 2044, protože uhlí kvůli klimatické krizi nahradí jiné zdroje energie. Bohužel místní těžební společnost a polská vláda to zatím odmítají vidět, a způsobují tak místní oblasti, kde se potkávají tři státy, značné problémy.

Lukáš Hrábek

tiskový mluvčí Greenpeace

TĚŽBA NA BÍLINĚ PO ROCE 2030 JE KLIMATICKÝ ZLOČIN

Vláda Petra Fialy se ve svém programovém prohlášení zavázala, že bude vytvářet podmínky pro energetickou transformaci a rozvoj uhelných regionů tak, aby byl možný odklon od uhlí do roku 2033. V praxi se však děje pravý opak. Těžební společnost Severočeské doly, která spadá pod firmu ČEZ vlastněnou z bezmála 70 procent státem, obdržela v březnu od Obvodního báňského úřadu v Mostě povolení k hornické činnosti na hnědouhelném dole Bílina do roku 2035. Přestože toto rozhodnutí zatím není pravomocné, hrozí, že závazek z vládního prohlášení nebude dodržen a na dole Bílina se bude těžit za původními ekologickými limity stanovenými vládou Petra Pitharta.

Spor o to, aby těžba na Bílině nepokračovala za původně stanovené limity, se táhne už roky a snahám prodloužit těžbu uhlí bohužel nestojí v cestě ani v tuhle chvíli naprosto nezávazné sliby z programového prohlášení současné vlády. Klíčové pro porozumění tomu, co se dnes kolem dolu Bílina děje, je vrátit se do roku 1991, kdy vláda Petra Pitharta schválila závazné usnesení č. 444, kterým definovala územní limity na těžbu hnědého uhlí v severních Čechách. Šlo o územní linii, za něž nesměla postoupit těžba v jednotlivých severočeských dolech. Vládní usnesení bylo přijato na návrh tehdejšího ministra životního prostředí Ivana Dejmal a týkalo se celé řady dolů, mimo jiné lomu ČSA mezi Litvínovem a Jirkovem a lomu Bílina západně od města Bílina.

Těžební limity měly primárně chránit životní prostředí a krajinu v oblasti severních Čech a fungovat jako vládní záruka ve prospěch obcí v blízkosti uhelných dolů, aby měly jistotu, že se nebude zhoršovat jejich životní prostředí a zdejší kvalita života a že se mohou spolehnout na to, že těžba uhlí naruší životní plány jejich obyvatel a nevezme jim jejich domovy. I tak ale územní limity dávaly dostatečný prostor k těžbě uhlí. V té době šlo o celospolečenský kompromis mezi pokračováním ničení krajiny a životního prostředí a uspokojením potřeb energetiky

a teplárství. Těžební společnosti se však uhlí za limity nikdy nevzdaly a o prolomení limitů na dolech ČSA a Bílina usilovaly desítky let. V druhém případě se to Severočeským dolům nakonec povedlo.

Uvedené usnesení Pitharovy vlády potvrdila i vláda Mirka Topláňka, která linii limitů na dole Bílina sice překreslila, ale v konečném důsledku jen vyměnila část území určeného k těžbě za stejně velkou rozlohu o kus dál a stále počítala s koncem těžby na dole Bílina nejpozději v roce 2030. Mnohem závažnější rozhodnutí však učinila vláda Bohuslava Sobotky v roce 2015, která limity na Bílině zcela prolomila. Sobotkova vláda tak rozhodla významným způsobem ve prospěch těžby a otevřela cestu k tomu, aby se uhlí na Bílině těžilo až do roku 2050. Také současný záměr Severočeských dolů prodloužit těžbu do roku 2035 se nazývá I. etapa Doly Bílina a následovat původně měla ještě druhá etapa, protože společnost plánovala těžit uhlí až do zmíněného roku 2050. Tomu nasvědčuje i současný, báňským úřadem schválený plán rekultivací po skončení těžby, který počítá se zahájením prací až v roce 2055. Plán, jakým způsobem by se mělo naložit s vytěženým územím v případě, že těžba skončí kdykoliv dříve, přitom vůbec neexistuje. A to je samo o sobě skandální.

SPOUSTA LIDÍ SE S PROLOMENÍM LIMITŮ NESMÍŘILA

Severočeské doly několik let po prolomení limitů spustily proces vyhodnocení vlivů dolu na životní prostředí (tzv. proces EIA). I díky formuláři na stránkách Greenpeace pak proti rozšiřování dolu poslalo v roce 2019 své připomínky téměř 4500 lidí, kteří požadovali, aby ministerstvo buď vrátilo dokumentaci k rozšíření dolu těžařům k přepracování, protože v ní chybí analýza dopadů na klima, nebo aby ministerstvo rovnou vydalo k záměru negativní závazné stanovisko. Lze říci, že více lidí se do procesu EIA v souvislosti s těžbou surovin nikdy předtím nezapojilo. Ukázalo se tak, že s prolomením územních ekologických limitů a rozšířením velkolomu Bílina se spousta lidí nesmířila. S prodloužením těžby vyjadřuje rovněž dlouhodobě nesouhlas nedaleké město Litvínov.

Obsáhlé připomínky o délce 33 stran podala i organizace Greenpeace. Na jejich přípravě se podíleli čtyři externí experti na hodnocení zdravotních dopadů, ovzduší, ochranu přírody a klima. Podle jejich zjištění trpěla dokumentace k prodloužení vážnými nedostatky zejména v oblasti hodnocení dopadů na klima, na ovzduší a na flóru. Chybělo v ní také hodnocení tzv. externích nákladů těžby, variantní řešení, imisní bilance polévatého prachu a další důležité náležitosti.

Také jsme upozorňovali na to, že zpracovatel nezahrnul do analýzy vliv spalování vytěženého uhlí na klima. Jde přitom o nejvýznamnější negativní dopad, který by těžba za prolomenými limity na Bílině měla. Podle původních plánů známých z vyhodnocení dopadů na životní prostředí se má vytěžit 8,3 milionu tun uhlí ročně, jehož spálením se má podle posudku MŽP uvolnit do ovzduší 11,5 milionu tun CO₂ (tedy 5,76 % emisí vypuštěných v roce 1990 a necelých 10 % současných emisí). To by ohrozilo podíl ČR na splnění klimatických cílů EU na snížení emisí do roku 2030. Navíc samotná těžba by se tak mohla přiblížit na 500 metrů od okolních obcí – Mariánských Radčic, Braňan a Duchcova.

NEJVĚTŠÍ CHYBA V HISTORII MINISTERSTVA

Ministerstvo životního prostředí však přesto 30. července 2019 vydalo kladné stanovisko k záměru prodloužit těžbu uhlí na dole Bílina až do roku 2035. Úřad, v jehož čele tehdy stál Richard Brabec za hnutí ANO, se odvolával na to, že díky změně postupů a technologií v aktuálním záměru bude mít těžba i přes její prodloužení o pět let postupně nižší dopady na životní prostředí a veřejné zdraví oproti současnému stavu.

Organizace Greenpeace označila rozhodnutí ministerstva za největší chybu v historii úřadu. Povolení těžby uhlí za původními územními ekologickými limity je v přímém rozporu s funkcí ministerstva – tedy s ochranou přírody a životního prostředí. Úředníci tak například povolili zničení mokřadu Venuska, jehož rozvinutý a ceněný ekosystém se nedá nahradit vybudováním žádného náhradního.

Aktuální žádost Severočeských dolů zajistit si od Obvodního báňského úřadu v Mostě povolení k hornické činnosti na dole Bílina do roku 2035 je tak vyvrcholením dlouholetých snach těžít uhlí za původně stanovenými limity. Umožnil ji předchozí postup vlády Bohuslava Sobotky a člena vlády Andreje Babiše – ministra životního prostředí Richarda Brabce. Bez ohledu na to, že organizace Greenpeace podala proti nepravomocnému rozhodnutí Obvodního báňského úřadu odvolání, konat by měla především vláda Petra Fialy, která by neměla dopustit, aby v otázce odklonu od uhlí byla ve vleku rozhodnutí předchozích vlád.

KE KOMU SE FIALA PŘIHLÁSÍ – K PITHARTOVI, NEBO BABIŠOVI?

Pokud se Fialova vláda ve svém programovém prohlášení zavázala vytvářet podmínky pro energetickou transformaci a rozvoj uhelných regionů tak, aby byl možný odklon od uhlí do roku 2033, měla by opravdu tak činit a udělat vše pro to, aby uhlí do roku 2033 skutečně skončilo. To se však nestane, pokud se uhlí na dole Bílina bude těžít až do roku 2035.

Petr Fiala a jeho vláda si musí říct, jestli chtějí navázat na Petra Pitharta a Ivana Dejmala a jejich snahu chránit životní prostředí, anebo navzdory svému programovému prohlášení se přihlásí k vládám Bohuslava Sobotky a Andreje Babiše, který společně se svým ministrem průmyslu a obchodu Karlem Havlíčkem chce konec uhlí odložit až na rok 2038. Současná vláda má hned několik možností, co dělat. Může přijmout pro státní úřady závazné vládní usnesení nebo se proti prodloužení těžby na Bílině může ohradit z pozice největšího akcionáře ČEZ na valné hromadě společnosti.

Těžba na Bílině do roku 2035 je klimatickým zločinem, a pokud k ní nakonec dojde, fosilním padouchem nebudou jen Severočeské doly a společnost ČEZ, ale i vlády, které tento zločin umožnily, ať už svou činností, nebo naopak nečinností.

Jaroslav Bican

koordinátor energetické kampaně

2023

KLÍČOVÝ ROK PRO OCHRANU KLIMATU A BUDOUCNOST ENERGETIKY

V České republice je klíčovou výzvou pro budoucnost klimaticko-energetické politiky přechod k udržitelnému a nízkouhlíkovému hospodářství. V současnosti ministerstvo životního prostředí (MŽP) a ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) aktualizují Národní energeticko-klimatický plán, Politiku ochrany klimatu a Státní energetickou koncepci, aby tyto zásadní strategické dokumenty splnily aktuální evropské klimatické cíle a cíle stanovené vládou v programovém prohlášení, včetně postupného odklonu od uhlí do roku 2033. Zásadní je také podpora ambiciózního rozvoje obnovitelných zdrojů energie a zrychlení úspor energie. Co vlastně tyto tři strategické dokumenty obsahují a v čem se liší?

Ústředním bodem **Národního energeticko-klimatického plánu (NECP)** je příspěvek České republiky k cílům Evropské unie v oblasti energetiky a klimatu, včetně snižování emisí, zvyšování podílu obnovitelných zdrojů energie a navyšování energetické účinnosti. NECP však přesahuje rámec pouhé produkce elektřiny a zahrnuje energetiku obecně, včetně výroby chladu a tepla, distribuce zemního plynu, hodnocení energetické náročnosti průmyslu a dalších oblastí.

Plán obsahuje obrovské množství informací k danému tématu, od tabulek a grafů znázorňujících konečnou spotřebu energie v různých odvětvích v posledních letech přes diskusi o vzdělávacích a poradenských opatřeních, informace o stavu zásob jaderného paliva v elektrárně Dukovany až po tabulku s odhadem počtu ovcí, prasat a skotu do roku 2040. Většina výpočtů NECP je sice označena jako „vlastní zpracování Ministerstva průmyslu a obchodu pro účely Národního plánu“, ale metodika, která stojí za většinou prognóz, zůstává nejasná. Přestože plán ve svém názvu výslovně zmiňuje klima, nezabývá se potřebou zmírnit probíhající klimatické změny a nevěnuje jim příliš pozornosti. NECP nicméně do značné míry čerpá ze dvou strategických dokumentů, z Aktualizované státní energetické koncepce ČR (ASEK) schválené v roce 2015, která počítá s dalším rozvojem jaderné energetiky, a z Politiky ochrany klimatu ČR schválené v roce 2017.

V českém prostředí patří tzv. **Politika ochrany klimatu (POK)** do gesce ministerstva životního prostředí a formálně vychází především z mezinárodních a evropských závazků: Klimaticko-energetického balíčku EU, Pařížské dohody (ratifikované roce 2017) a z evropské legislativy. Měla by proto vycházet jak z usnesení Evropského parlamentu o stavu klimatické a environmentální nouze z listopadu 2019, tak i ze Zelené dohody pro Evropu. V rámci plnění klimatických cílů se Česká republika snaží o zvyšování podílu obnovitelných zdrojů energie, včetně zvyšování energetické efektivity a snižování emisí skleníkových

plynů. Důležitým prvkem je také přechod k nízkouhlíkové ekonomice a podpora výzkumu a vývoje v oblasti čistých technologií.

Státní energetická koncepce (SEK) je klíčovým dokumentem, který vyjadřuje cíle státu v oblasti nakládání s energií. SEK má klást důraz na trvale udržitelný rozvoj a zajištění bezpečnosti dodávek energie, konkurenceschopnosti hospodářství a sociální přijatelnosti pro obyvatelstvo. Tento strategický dokument má poskytnout jasnou vizi a záměry státu v oblasti energetiky na dlouhodobé období. SEK má také důležitou roli při poskytování stability a jistoty pro investory, občany a státní správu. SEK by se měl aktualizovat každých pět let, nicméně jeho nejnovější verze se očekává právě letos.

JAKÁ JE TEDY VIZE? MUSÍME STAVĚT OBNOVITELNÉ ZDROJE A ZATEPLOVAT

Vláda tento rok při revizi svého programového prohlášení opětovně potvrdila svůj závazek vytvořit podmínky pro odklon od uhlí do roku 2033. Nicméně je důležité, aby tento závazek nezůstal jen na papíře, ale aby se projevil i v praxi. Například plánované prodloužení těžby uhlí na dole Bílina do roku 2035, o které požádaly Severočeské doly spadající pod skupinu ČEZ, je v rozporu s tímto závazkem. Vláda by měla zvýšit důraz na rozvoj obnovitelných zdrojů a úsporu energie namísto plánování mnoha nových jaderných reaktorů, jejichž výstavba se neúměrně prodraží a s velkou pravděpodobností není ani reálná. Kabinet by mohl například urychlit zavedení sdílení lokální, čisté a levné elektřiny, poskytovat více dotací na zateplování domů a instalaci solárních panelů na střechy, zejména pro nízkopříjmové domácnosti, včetně těch žijících v bytových domech.

Šimon Hauser
mediální koordinátor

POMÁHÁTE ZA ŽIVOTA A MŮŽETE POMÁHAT I PO NĚM

Díky vašemu daru toho můžete dokázat ještě mnohé. Můžete pomoci přírodě a zachovat ji pro další generace. Můžete pomoci budovat demokratickou společnost a aktivní občanství.

Téměř 260 milionů korun – tolik činí přibližná hodnota majetku propadlého každý rok státu po lidech, kteří neměli dědice a nepsali závět. Závět není téma, o kterém by se přemýšlelo snadno. Lidé si často myslí, že jakmile napíše závět, brzy zemřou. Z průzkumů přitom vyplývá, že lidé, kteří sepsali závět, se naopak v průměru dožívají vyššího věku. Dalším rozšířeným mýtem je, že sepsání závěti je jen pro bohaté. Ve skutečnosti má ale každý dar smysl, i ten malý.

V českém právním řádu není možné, abyste bez důvodu opominuli své děti, a většinu lidí by ani nic takového nenapadlo. Sepsáním závěti je ale možné zabránit zdoluhavým sporům mezi vašimi dědici – v závěti můžete konkrétně určit, která část vašeho majetku komu připadne. Například jednomu dítěti domek, druhému auto a konkrétní peněžní částku, kamarádce pokojovou květinu nebo obraz. Na vaši oblíbenou neziskovou organizaci můžete v závěti pamatovat určitou finanční částkou (jedná se o tzv. odkaz ze závěti). Pokud přímé dědice nemáte, je možné dědickou smlouvou celý majetek odkázat komukoliv. V případě, že nemáte dědice a nezanecháte závět, dědí po vás stát.

Zatímco v České republice se dárcovství pomocí závětí teprve rozvíjí, v zahraničí je to běžný způsob podpory dobročinných organizací. Brian Meredith z Velké Británie podepsal v roce 2017 petici Greenpeace na ochranu oceánů. Dostával od nás pravidelně novinky e-mailem a v průběhu let podepsal několik dalších výzev. Postupně se stal i pravidelným dárcem, ale teprve když v roce 2022 zemřel, dozvěděli jsme se, že na činnost Greenpeace a ochranu planety pamatoval i ve své poslední vůli.

Pan Ian Westwell nebyl za života ani dárcem Greenpeace, ani nepodepsal naše výzvy. Musel ale s naší činností souznít alespoň na dálku, protože v roce 2015 uzavřel poslední vůli, ve které nám zanechal významnou částku. Zemřel během minulého roku a o jeho daru jsme se dozvěděli až od notáře v průběhu dědického řízení. I v České republice už víme o několika odkazech ze závětí v náš prospěch, našťáště se zatím všichni dárci těší pevnému zdraví.

Sepsání závěti u notáře stojí okolo 2 500 korun. Koalice Za snadné dárcovství, jejíž součástí je i Greenpeace ČR, pořádá již poněkolkáté v září tzv. Měsíc dobročinné závěti. V rámci něho proplatí notářský poplatek za sepsání závěti každému, kdo ve své poslední vůli bude i menší částkou myslet na některou dobročinnou organizaci.

JAK TO FUNGUJE?

U příležitosti mezinárodního dne závětí 13. září se bude koalice celé září věnovat štedrým dárcům a dárkyním, kteří pamatují na dobročinnost nejen za svého života, ale i po něm. U této příležitosti proplatí náklady na notářský poplatek za sepsání zápisu o závěti každému, kdo v takové závěti alespoň z části pamatuje na dobročinnou organizaci dle výběru svého srdce.

Sepsání závěti před notářem je jednoduchý úkon. Jakmile ho dokončíte, stačí kontaktovat koalici Za snadné dárcovství, zaslat pár jednoduchých podkladů a poplatek vám bude proplacen. Veškeré podrobnosti naleznete na webové stránce www.zavetpomaha.cz.

Pavla Jirošová
péče o významné dárcy

KORPORACE CHTĚJÍ TĚŽIT NA MOŘSKÉM DNĚ

**TĚŽBA BY BYLA TAK HLASITÁ, ŽE BY ZAMEZOVALA
VELRYBÁM SE DOROZUMÍVAT**

Mořské dno je pro nás velká neznámá a nevíme, jaké následky by mělo zničení tohoto ekosystému, i přesto ho korporace chtějí zničit těžbou. Hluk této těžby by se překrýval s frekvencemi, jež kytovci používají ke komunikaci a navigaci v oceánech. Těžba by probíhala 24 hodin denně, 7 dní v týdnu.

Pokud se chcete přidat k výzvě proti tomuto nebezpečnému rozhodnutí, navštivte webovou stránku:

www.oceanybeztezby.cz